

euMOTION

EVROPSKA UNIJA NA KOSOVU,
jun 2015

Pravosudni sistem za
poštovanje

(s 12)

Morine - pamte hladnoću, ali
to je danas prošlost

(s 18)

Odgovorni mediji
za Kosovo

(s 24)

SADRŽAJ

Evropski investitori udružuju snage da poboljšaju poslovnu sredinu na Kosovu

4

Pravosudni sistem za poštovanje

12

Morine pamte hladnoću, ali to je danas prošlost

18

Žene koje kontrolišu svoje živote mogu da dovedu do društvenih promena na Kosovu

20

Odgovorni mediji za Kosovo

24

Tekst:
Linda Gashi

Autorsko pravo:
Kancelarija Evropske unije na Kosovu/SPEU

Dizajn i prelom:
Florim Mehmeti

Umnožavanje je dozvoljeno ako se navodi informacija o izvoru

Fotografije:
Astrit Ibrahimli

Prevod i štampa:
Kancelarija EU na Kosovu, 2015

Evropska unija je najveći donator na Kosovu

Finansijska izdvajanja za Kosovo između 2007. i 2013. godine su bila 637.6 miliona evra ili, drugim rečima, 354.2 evra po glavi stanovnika! Zahvaljujući ovim sredstvima, dogodilo se mnogo dobrih stvari, od implementacije mera energetske efikasnosti u 63 škole širom Kosova do, potpuno novog kompleksa, Palate pravde; od sistema grejanja u Prištini do obećavajućih poljoprivrednih ulaganja u gajenje, preradu i marketing voća i povrća. Ova publikacija rečima, brojkama i slikama, zgradama i ljudskim sudbinama prikazuje koje mnoštvo dostignuća je omogućeno ovim sredstvima.

Ekonomski razvoj je od ključnog značaja za budućnost Kosova. U ovom trenutku, Kosovo izvozom pokriva samo 16 % svog uvoza. Takav odnos nije održiv na duži rok – čineći Kosovo suviše zavisnim od uvoza i suviše ranjivim! Razvoj proizvodne osnove koja bi poboljšala izvozne brojke i zamena uvoza jesu od ključnog značaja.

Dakle, šta mi možemo da uradimo? EU može da se uključi na, najmanje, tri nivoa: pomaganjem Kosovu da izradi nacrte ekonomske politike; ulaganjem sredstava EU u priznate prioritetne oblasti kao što su poljoprivreda, mala i srednja preduzeća, energija ili turizam; i na kraju, ali ne i najmanje važno, organizovanjem evropskih investitora u strukturiran dijalog sa lokalnim vlastima, kao što smo radili kroz Savet evropskih investitora.

U periodu 2014-2020, na Kosovu će biti uloženo preko 645 miliona evra. Sredstva EU će biti uglavnom programirana za sufinansiranje vladinih prioriteta u sektorima sa zdravim, dugoročnim javnim politikama. U traganju za primerima kojima bismo pokazali šta se postiglo sredstvima EU na Kosovu, namerno smo odabrali nekoliko ključnih sektora.

- Stabilno snabdevanje energijom, diverzifikacija sektora za proizvodnju energije i energetska efikasnost su od suštinskog značaja ne samo za zdraviji život građana već i za bolje funkcionisanje privrede i privlačenje stranih investitora.
- Poljoprivreda bi trebalo da igra značajnu ulogu u privredi Kosova a može se čak smatrati i pokretačem razvoja. Smanjenje zagađenja će, takođe, imati pozitivan uticaj na poljoprivredu.
- Rodna ravnopravnost je ključni element pametne ekonomije: aktivna uloga žena u javnom domenu i u poslu povećava konkurentnost i ukupan ekonomski razvoj.

Evropska unija se ponosi zbog podrške programa reformi na Kosovu u svim ovim ključnim oblastima.

Samuel Žbogar,
šef kancelarije Evropske unije na Kosovu
i specijalni predstavnik EU

Evropski investitori udružuju snage za poboljšanje poslovne sredine na Kosovu

Kancelarija EU na Kosovu/Specijalni predstavnik Evropske unije je počasni član Saveta Evropskih investitora i deluje kao veza sa Vladom Kosova u cilju olakšavanja dijaloga i postizanja željenih rezultata za sve.

Tokom godina, Kosovo se sve više posmatra kao sjajna destinacija za ulaganja, bez obzira na ekonomiju koja se bori ili stalne političke i pravosudne reforme. Postoji dobar broj razlogazbog kojih strani investitori žele da ulažu svoj novac i tehnologiju na Kosovu. Ono se udobno smestilo u srcu regiona i bogato je prirodnim resursima i plodnim poljoprivrednim zemljištem.

Ima mladu, energičnu populaciju u kojoj u velikoj meri dominiraju oni starosti trideset i nešto godina (i ispod) i koji govore mnoge evropske jezike. Zvanična valuta je evro. Zahvaljujući podršci međunarodnih organizacija, Kosovo sada ima zakonodavstvo kompatibilno sa zakonodavstvom EU, zdrav bankarski sistem, moderne telekomunikacije i sloboden pristup tržištima EU i tržištima članica CEFTA.

Direktne strane investicije mogu da igraju ključnu ulogu u preko potrebnom, privrednom rastu na Kosovu i mogu stvoriti nova radna mesta za sve. Više od deceniju, Kosovo privlači pažnju i novac evropskih investitora, koji su želeli da potencijal Kosova stave u najbolju upotrebu, osnivanjem konkurentnih preduzeća i povećanjem kapaciteta ljudskog kapitala.

Neprijatna strana ove realnosti je da su se te inostrane kompanije često suočavale sa sistemskim i drugim preprekama u poslovnoj sredini na Kosovu. Među najcitanijim kritikama koje čujemo od evropskih investitora koji dolaze na Kosovo jesu o neefikasnom sprovođenju zakona od strane sudova, lošim kreditima, dotrajaloj infrastrukturi, nepouzdanom snabdevanju električnom energijom, nedostatu kvalifikovane radne snage u traženim zanimanjima, korupciji na različitim nivoima i ogromnom prisustvu, sive ekonomije koja vrši pritisak na poštenu tržišnu konkurenčiju.

Prekretnica za strane investitore je očigledno postignuta 2013-te. Nekoliko evropskih investitora pristupilo je kancelariji EU na Kosovu sa svojim problemima koji su se ticali izdavanja dozvola ili efikasnosti administrativnih procedura, politike zapošljavanja, fiskalne usklađenosti, jačanja zakona i efikasnosti sudskeh postupaka, a koji su uticali na njihovo poslovanje.

Ovi naporci zastupanja rezultirali su inicijativom koju je predvodio šef Kancelarije EU na Kosovu / Specijalni predstavnik Evropske unije na Kosovu, gospodin Samuel Žbogar, o formiranju formalnog tela koje bi pratilo pitanja investitora i upućivalo ih kosovskim institucijama koje

su pogodnije da se nose sa identifikovanim izazovima. Tako je rođen Savet evropskih investitora. „Verujem da bi najbolja misija Saveta Evropskih investitora bila konstruktivno partnerstvo sa Vladom Kosova i kosovskim institucijama, u cilju doprinošenja poboljšanju sredine za poslovanje i promovisanja stranih investicija na Kosovu”, rekao je gospodin Samuel Žbogar na ceremoniji najave osnivanja Saveta evropskih investitora.

Ovaj subjekat je zvanično osnovan 23. maja 2014. godine kao nevladina i neprofitna organizacija. Opšti cilj Saveta evropskih investitora je da blisko sarađuje sa Vladom Kosova i drugim lokalnim institucijama kako bi razvili efikasnu poslovnu sredinu koja pomaže održivu ekonomiju i poboljšava socijalne uslove. Članovi Saveta evropskih investitora (SEI) predstavljaju različite sektore poput rудarstva, bankarstva, osiguranja, pružanja usluga, revizije, telekomunikacija. To su sve strani subjekti ili ogranci stranih subjekata koji rade na Kosovu.

Savet evropskih investitora doživljava se za pozitivan uticaj u stvaranju stabilnog tržišta na Kosovu. SEI govorи jednoglasno za sve evropske investitore u zemlji. To je organizacija orijentisana ka rezultatima, koja može da obezbedi dobar uzor domaćim privrednim komorama. Kroz svoj proaktivni i strateški pristup, SEI doprinosi poboljšanju poslovног sektora u zemlji putem otvorenog, konstruktivnog i trajnog dijaloga sa vlastima na svim nivoima o ključnim pitanjima koja imaju direktni uticaj na razvoj privatnog sektora koji je generator ekonomskog rasta na Kosovu.

Kako radi Savet evropskih investitora?

Članovi osnivači su izabrali odbor od 9 članova, predsednika, potpredsednika, blagajnika, generalnog sekretara i izvršnog direktora.

SEI ima dve radne grupe: jednu za zakonodavna pitanja, a drugu za vladavinu prava. Radne grupe sprovode detaljne analize tema koje su evropski investitori na Kosovu izneli i izrađuju dokument sa predlozima za kancelariju Evropske unije na Kosovu, da ih preispita i razmotri kako se dalje baviti identifikovanim pitanjima.

European Investors Council Founders:

ARDA RE | Baker Tilly Kosovo M & Sillosi

IPKO Coresteel

CROATIA Illyria Insurance

Sigurimi NLB Prishtina Sharrcem

Mamidoil Kosovo Raiffeisen Petrol Oti Slovenia

ProCredit Bank Bank Kosovo

Panax Institute PricewaterhouseCoopers

Raiffeisen

Bank Kosovo

PricewaterhouseCoopers

Euro-Lona: Modernizovana industrija mleka

Milazim Berisha
Direktor, Euro-Lona

Milazim Beriša, vlasnik preduzeća Euro - Lona je, još od 2000. godine, kada je osnovao farmu i mlekaru, imao na umu proširenje proizvoda i tržišta. Danas je Euro - Lona , koja se nalazi na svega nekoliko minuta od glavnog grada Prištine, postala jedno od vodećih preduzeća na Kosovu koje se bavi mlekarstvom i poljoprivredom, proizvodnjom i preradom; sa sopstvenom farmom mlečnih krava i uzgojem stoke. Bio je to dug put za Berišu; da postigne uspeh koji njegova kompanija danas uživa i on ima velike nade u ono što sledi.

Beriša je brzo shvatio da tradicionalni način uzgoja više ne služi cilju proizvodnje i prerade dovoljnih količina mlečnih proizvoda, odgovarajućeg kvaliteta. Otkup mleka od drugih farmera u regionu nije uvek pouzdan i sama kompanija nije imala dovoljno skladištenog prostora i prerađivačkih kapaciteta što je zauzvrat uticalo na cenu mleka i drugih proizvoda kompanije Euro-Lona. Kupci su sve više zahtevali raznovrsnije proizvode a konkurenca iz uvoza je bila velika.

To je bilo onda kada je Beriša odlučio da se prijavi za jednu od donacija koje je davala Kancelarija Evropske unije na Kosovu za podršku domaćim proizvođačima i preduzećima za preradu hrane.

„Bila je to odična prilika za nas. Zahvaljujući donacijama EU, istovremeno smo proširili objekte za prikupljanje i proizvodne pogone i kapacitete. Sada imamo novu mašinu za pakovanje proizvoda u različitim količinama; novi proizvodi su dodati na našu listu

proizvoda; naši objekti za skladištenje i interna infrastruktura su unapređeni u skladu sa međunarodnim standardima za bezbednost hrane”, kaže Beriša. „S druge strane, redizajnirali smo brend naše kompanije kako bismo inspirisali lojalnost kupaca i sprovedli dobro osmišljenu reklamnu i promotivnu kampanju. Kupci širom Kosova znaju ko smo.“

Pored infrastrukture i opreme, preko ovog granta, poslodavci kompanije Euro-Lona su

obučeni od strane regionalnih eksperata o standardima i tehnologijama za poboljšanje kvaliteta i bezbednosti proizvoda, tako da Euro - Lona sada, lako može da se takmiči mlečnim proizvodima iz uvoza. Farmeri koji snabdevaju kompaniju mlekom su takođe prošli obuku o pravilnim tehnikama za prikupljanje i skladištenje mleka.

Milazim Beriša ima puno ideja kako da nastavi da razvija svoj posao. On računa na nastavak podrške EU čitavom privatnom sektoru u zemlji.

„Bez granta EU ne bi smo bili u stanju da postignemo sve ovo”, kaže Beriša koji smatra da je pristup finansijama jedna od najvećih prepreka za razvoj preduzeća na Kosovu, zbog visokih kamatnih stopa. „Moja kompanija nije jedina koja je imala koristi. Ja sam proširio mrežu poljoprivrednika do kojih smo stigli u drugim selima i povećao sam broj redovnih i sezonskih radnika.“

Agro Sistem Zubin Potok – Zajednica ima korist od programa za hranu

Podstaknut filozofijom da je poljoprivreda idealan način da se zemlja razvije, Rade Utvić i zemljoradnička zadruga na čijem je čelu, su zauzeli inovativan pristup pravljenju onoga što priroda i poljoprivrednici u oblasti Zubinog Potoka, na severu Kosova, imaju da ponude. Sve u svemu, pristup obezbeđuje visok kvalitet prehrambenih proizvoda i radnih mesta u zajednici u kojoj je nezaposlenost prisutna u velikoj meri.

Iako je radna snaga na Kosovu relativno jeftina, proizvedeni prehrambeni proizvodi su skupi; kvalitet ili količina nisu uvek održivi, uglavnom zbog neefikasnih proizvodnih procesa. To dovodi do gubitka tržišta. Zemljoradnička zadruga Zubin Potok (ZZZP) još od 2007.godine pokušava da preduzme odgovarajuće korektivne mere, ali je bila suočena sa izazovnim vremenom da to uradi, zbog nedostatka sredstava i opšte ekonomske situacije u zemlji.

Uz podršku granta Kancelarije Evropske unije na Kosovu, kompanija je pokrenula program zasnovan na stimulansima, koji nudi zamrzavanje, sušenje i skladišni prostor kao i preradu hrane, pakovanje i usluge prevoza svim poljoprivrednicima u okolnim oblastima Zubinog Potoka.

„Naš cilj je da, kroz ovaj program obuhvatimo koliko je god moguće poljoprivrednika iz okolnih sela, tako da zajednica u celini ali i opština, država i region mogu da imaju koristi“, kaže direktor Rade Utvić. On snažno veruje da je pravi način transformisanje ekonomskog obrasca ka ekonomiji koja se zasniva na održivoj proizvodnji i preradi voća i povrća.

Kroz program koji pomaže EU, ZZZP nastoji da poveća proizvodnju i berbu voća, povrća i nedrvnih šumskih proizvoda, poveća površinu obradivog zemljišta u Zubinom Potoku i kapacitet poljoprivrednika za izgradnju održive zajednice. Kako ZZZP ovo postiže? Pre svega, sve ugovorne strane i poljoprivrednici su ostvarili dobit od prodaje svojih poljoprivrednih i nedrvnih šumskih proizvoda ZZZP, koja, zahvaljujući donaciji EU, sada ima dovoljno objekata za zamrzavanje i skladištenje za prikupljanje robe od šire mreže poljoprivrednika. Dalje, više ljudi je angažovano na obradi i pakovanju prikupljene hrane, koju ZZZP zatim prodaje.

„Najvažnija stvar za mene je da smo uz pomoć Evropske unije bili u stanju da u vrlo kratkom vremenu, sprovedemo program od kojeg su svi imali koristi. Grant nam je pomogao da uspostavimo nove kontakte, upoznali smo nove ljude i stigli do svih grupa stanovništva u regionu“, kaže Utvić. ZZZP sarađuje sa proizvođačima iz Crne Gore, Makedonije, Albanije i Srbije. Sirovine se, samo da pomenemo,

prodaju prerađivačkim kompanijama u Nemačkoj , Srbiji , Bugarskoj, Makedoniji i Francuskoj.

Utvićeva vizija je da izmeni ponašanje lokalnih proizvođača prema proizvodnji profitabilnijih roba sa modifikovanim ili poboljšanim postojećim kapitalom, kao i da izgradi poslovno okruženje sa podsticajnim osnovama za individualne kapitalne investicije u proizvodnju hrane.

„Naš plan je da se ne zaustavimo ovde, već da i dalje ulažemo dok ne kompletiramo ciklus proizvodnje i prerade, tako da kod nas svi mogu da nađu prehrabeni proizvod koji im je potreban. Planiramo da nam svi zamrzivači budu spremni za upotrebu u 2015. godini, tako da možemo da proširimo assortiman poljoprivrednih proizvoda kojima trgujemo a samim tim i povećamo broj kooperanata. Takođe planiramo da pokrenemo novu liniju proizvoda koji zadovoljavaju zahteve tržišta.”

U jeku sezone, ZZZP radi non-stop, u smenama

1 kamion robe = **12** stanlo zaposlenih godišnje

In 2014
19 kamiona robe prodato = **228** ljudi bilo stalno zaposленo

2000-3000

je gruba procena porodica koje su direktni korisnici programa koji podržava EU

1280

porodica radilo samo na berbi borovnica.

Još

1540

radi na branju šipurka, kupina, pečurki, jagoda, malina i šljiva
9 uspešnih veza do sada uspostavljeno između proizvođača i prerađivača

Mjellma – Zdrava sredina znači zdravo poslovanje

2012. godine braća Bashkim i Arsim Haziri podneli su Kancelariji Evropske unije na Kosovu prijavu za donaciju, u nadi da će njihov dugogodišnji san postati stvarnost. 2015. godine njihov se san ostvario. Velika, potpuno nova klanica izgrađena na njihovoј zemlji u selu Krajkova, na oko 35 km od glavnog grada Prištine, je obećanje novih preduzetničkih delatnosti za Hazirijeve, kao i mogućnosti zapošljavanja za ljude na tom području.

„Imamo svoju stoku, svoje pašnjake i poljoprivredno zemljište. Ovo je naš život – da svoj život gradimo na selu. Mislili smo da je krajnje vreme da razmotrimo i druge mogućnosti, da, na najbolji način iskoristimo ono što imamo i što radimo”, kaže Baškim Haziri, najstariji od trojice braće koji vode porodično preduzeće. Nova klanica će ispuniti značajnu prazninu u domaćoj tražnji goveđeg mesa i prerađevina od mesa, koje su ključni sastojci domaćih jela.

„Mjellma” je već brend na Kosovu, poznat kao proizvođač i distributer papirnih ubrusa i drugih higijenskih proizvoda. Higijena je koncept duboko ukorenjen u njihov novi poduhvat - klanicu. Kroz akciju koju podržava donacija Evropske unije, potpuno nova klanica zadovoljava sve standarde neophodne za bezbednost hrane i higijenu i obezbeđuje

opremu za pravilan način klanja životinja. Osoblje je takođe osposobljeno da prati odgovarajuće protokole o bezbednosti i higijeni. Kompanija je u potpunosti u skladu sa domaćim zakonodavstvom.

„Živa stoka se klala na otvorenom, na pijacama i u dvorištima, zagađujući okolinu i izazivajući kod kupaca brigu za bezbednost”, kaže Haziri. Ne postoje savremene odobrene klanice u šest okolnih opština sa populacijom od približno 258.000 stanovnika.” Mjellma ima kapacitet da zadovolji njihove potrebe za mesom i mesnim prerađevinama, uz poštovanje odgovarajuće higijene tokom klanja, prakse čuvanja životinja i obezbeđivanje službene kontrole od strane organa. „Planiramo da zaposlimo iskusnog mesara koji se nalazi u ovoj regiji, tako da nikoga ne ostavimo bez posla”, kaže Haziri .

Vlasnici kompanije „Mjellma” osećaju da su spremni da se takmiče sa uvoznim proizvodima i pokažu kupcima da mogu da veruju u njihov brend. Budući planovi su veliki i uključuju novoklasifikovane mesne proizvode, spremne za pravljenje i izvoz sa oznakom made in Kosovo u Švajcarsku i druge zemlje. Hazirijevi su zahvalni na podršci EU, bez koje ne bi bili tu gde su danas i nadaju se da će se kroz kontinuiranu podršku oni razvijati i pomoći da se i ekonomija zemlje još više razvije.

Prevashodni: lanci supermarketa na Kosovu, ugostitelji, mesare

Klanica „Mjellma” ima kapacitet da uksladišti do 60 goveđih polutki.

Savremena klanica

Infrastruktura koja održava potrebnu temperaturu kako bi se

obezbedila higijena mesa

Rashladni uređaji, vrata otporna na toplotu, lako čistive ploče, sve povezano na centralni sistem

Pravilna drenaža sistema otpada od klanja

Poseban separator masti ugrađen da spreči kvarenje opštinskih sistema

VLADAVINA ZAKONA

Pravosudni sistem za poštovanje

Palata pravde je do sada najveća investicija EU u infrastrukturu Kosova. U kombinaciji sa tehničkom pomoći EU u sektoru pravosuđa, kao što su obuka sudija, tužilaca i sudskog osoblja, podrška Sudskom i Tužilačkom savetu Kosova, unapređenje disciplinskog postupka i pravilno upravljanje i unapređenje sistema, završetak projekta Palate pravde značajno podržava napore kosovskih vlasti ka ispunjavanju standarda za evropske budućnost.

U martu 2015. godine, evropskom komesaru Johanesu Hanu su se pridružili Atifete Jahjaga, predsednica Republike Kosovo i premijer Isa Mustafa na otvaranju Palate pravde, koja je sada dom za više sudova i tužilaštava koji služe regionu Prištine i celog Kosova.

Inauguracija Palate pravde ide izvan izgradnje nove zgrade suda i tužilaštva. Ona zaista odražava pozitivne promene reformi koje je pravosudni sistem na Kosovu prošao u poslednjih šesnaest godina i stoji kao simbol dužnog obezbeđivanja jednake pravde za sve.

Kompleks Palata pravde je impresivna konstrukcija od ukupno 51,780 m² - dizajn oštrih ivica i modernog izgleda - koja se nalazi na oko 4 km od centra Prištine. Lokacija je namenjena kao budući prostor za preseljenje svih vladinih zgrada, kao što su parlament, ključna ministarstva i drugi vladini resori.

Palata pravde je dom za sledeće institucije:

Apelacioni sud
Vrhovni sud
Državno tužilaštvo
Apelaciono tužilaštvo
Prokuroria e Apelit
Specijalno tužilaštvo
Republike Kosovo
**Kancelarija osnovnog
tužilaštva Priština**

Osnovni sud Priština

Efikasan rad

Pored toga, imati sudove i tužilaštva u okviru istog kompleksa, u velikoj meri doprinosi efikasnijem rukovanju dokumentima i blagovremenom rešavanju predmeta, čime se obezbeđuju bolje usluge građanima.

Povećano poverenje javnosti

Objekti Palate pravde su izgrađeni u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima koji pomažu lakši pristup javnosti, bolju funkcionalnost i transparentne usluge, što sve doprinosi većem poverenju javnosti i pozitivnoj percepciji sektora pravosuđa.

Konstrukcija energetske efikasnosti

Svi podzemni nivoi Palate pravde su hidroizolovani. Sistem drenaže posebno osmišljen za ovu zgradu garantuje da voda ispod površine neće prodirati u strukturu i štetiti radovima. Zgrada je testirana na zemljotres. Krovovi imaju toplotnu izolaciju iznad hidroizlacijske radi dodatne zaštite. Centralno geotermalno postrojenje ima veliki uticaj.

Informacije o radu sudova i tužilaštava su uglavnom dolazile iz medijskih izveštaja i usmeno razmenjenih priča; ljudi su retko bili u sudnicama ili imali ikakve kontakte sa zaposlenima u sektoru pravosuđa. U kombinaciji sa pogrešnim predstavama javnosti utemeljenim na prethodnim razočarenjima i čutim pričama, posledica je bila nedostatak razumevanja sistema.

Sa druge strane, sektor pravosuđa je, u poslednjih šesnaest godina, bio pod stalnim reformama i promenama. Te reforme su kulminirale 2013. godine novom strukturi sudova i kancelarija tužilaštava, što je značilo učinilo pravdu dostupnijom svim građanima, postupke efikasnijim i rad profesionalnijim i transparentnijim. Palata pravde stoji kao simbol završetka reformi i kao simbol dužnog obezbeđivanja jednake pravde za sve. Palata pravde predstavlja obezbeđivanje pravde na efikasan i transparentan način i doživljava se kao simbol poverenja u institucije koje garantuju vladavinu prava na Kosovu.

Palata pravde uvodi pravosuđe u 21.vek!

Arbër Jashari,

službenik za javno informisanje, Apelacioni sud

„Palata pravde je velika investicija koja kosovskom pravosuđu daje novo, moderno lice. Danas više nema sudova i tužilaštava u starim zgradama koje su pretrpele nekoliko renoviranja i izmena. Nova Palata pravde danas nudi veliki prostor sudskej osoblji, sudijama i, što je najvažnije, strankama. Ova savremena infrastruktura je podsticaj za efikasniji i stručan rad. Investicija ima dugoročni uticaj i direktno će dovesti do boljeg kvaliteta našeg rada. Konačno, postoji dovoljno sudnica koje mogu da zadovolje potrebe sudova, posebno Osnovnog suda u Prištini. Ova palata vraća dostojanstvo kosovskom pravosuđu.“

Prema Jašariju, pomoć EU u povećanju kapaciteta pravosuđa je rezultirala efikasnijim sudovima i stručnjim osobljem. „Imali smo mnogo koristi od mehanizama EU na Kosovu“, kaže Jašari. „Prisustvovao sam nekolicini programa obuke od strane Kancelarije za informisanje EULEKS-a i veoma sam zadovoljan time. Iskustvo podeljeno sa sudijama i stručnjacima EULEKS-a nam je mnogo pomoglo u našem radu.“

Zakon o sudovima doneo je radikalnu transformaciju kosovskog pravosuđa. Jedan od najvažnijih aspekata te transformacije je osnivanje Apelacionog suda, posvećenog razmatranju skoro svih žalbenih slučajeva iz novih osnovnih sudova i njihovih odeljenja širom Kosova. Za prvi sud ovakve prirode na Kosovu je bilo izazova u vidu informisanja i edukacije javnog mnjenja o njegovoj ulozi i nadležnostima da raspolaže drugostepenim predmetima.

Izazova koji su prevaziđeni vrlo glatko zahvaljujući predanom radu Arbera Jasharija, službenika za javno informisanje u Apelacionom sudu, koji je primenio svoje pravno obrazovanje i iskustvo novinara za pitanja u sektoru pravosuđa na svoj talenat da prenosi jasne poruke i obezbeđuje dobar protok informacija. „Najbolji deo mog radnog dana je svaki trenutak koji provedem radeći nešto korisno za svoj sud i svoju zemlju“, dodaje Jašari.

Obuka sudija i tužilaca dostiže visoke standarde uz podršku EU

Lavdim Krasniqi,

direktor, Kosovski Institut za pravosuđe

„Podrška EU je od suštinske važnosti i od presudnog značaja za unapređenje rada Kosovskog instituta za pravosuđe (KIP). EU projekti su podsticali ulogu KIP-a i zahvaljujući njima, danas je funkcionalno poštovanje prihvaćenih standarda u oblasti pravosudne obuke“, kaže direktor Lavdim Krasnići. On dodaje da je KIP, kroz razne projekte EU, stekao iskustvo u izradi programa obuke, sprovođenju projekata za jačanje metodologije obuke, uključujući učenje na daljinu kao i za uspostavljanje korisnih kontakata sa drugim institutima za obuku u Evropi.

Poslednja inicijativa EU u saradnji sa KIP-om je prvi program obuke za sudske administratore, koji je tek počela. Ovaj program obuke je skrojen tako da odgovori na potrebe za jačanje kapaciteta sudske administratora za upravljanje predmetima, da unaprede svoje veštine komunikacije, etiku kao i da primenjuju pravni okvir koji je relevantan za posao sudske administracije.

„Zaista, ovo je novi program i došli smo na ovu ideju nakon uočavanja potrebe sudske administratora i administratora tužilaštava za nastavak obuke, kao i nedostatak takvog programa u KIP-u,“ kaže Krasnići. „Mi se oslanjam na iskustva i primere iz Nemačke, Francuske i Holandije, ali i drugih zemalja. KIP očekuje da će program obuke povećati znanje i veštine administrativnog i rukovodećeg osoblja sudova i tužilaštava u cilju obezbeđivanja efikasnijih usluga.“

Za Krasnićiju, EU bi trebalo da se u bliskoj budućnosti više fokusira na usklađivanje zakona o sudovima i tužilaštima, na jačanje kriterijuma za zapošljavanje sudija i tužilaca i jačanje odgovornosti, kao prioriteta za dalje unapređenje vladavine prava.

Lavdim Krasnići vodi Kosovski institut za pravosuđe od 2007. godine. Pod njegovim rukovodstvom, KIP je uspešno prošao kroz tranziciju sa međunarodnog na lokalno rukovodstvo i uspostavljanje svih pravnih akata i strateškog planiranja koji obezbeđuju njegovo efikasno funkcionisanje.

Posvećeni jačanju jednakosti i pravičnog pravosuđa za sve

■ Fejzullah Hasani,
predsednik Vrhovnog suda Kosova

Izazovi sa kojima se suočavamo

Reforma je bila izazov i sa profesionalnog i sa ličnog aspekta, s obzirom na prepreke i teškoće koje su bile prisutne, ali smo bili podstaknuti inspiracijom da uspostavimo sistem koji bi ispunjavao ustavne kriterijume za istinsku vladavinu prava i zadovoljio očekivanja naroda Kosova za profesionalnim pravosuđem.

Šta smo postigli?

Od 2010. godine naš glavni fokus je bio dalja konsolidacija Vrhovnog suda Kosova kako bi se povećao kvalitet obezbeđivanja pravde. Pokazatelji uspeha u Vrhovnom sudu Kosova su povećan kvalitet našeg rada i nastavljeno povećano zadovoljstvo stranaka svake godine. Zalažemo se da ovo nastavimo i dalje. Jedna od pozitivnih promena je da stranke u Vrhovnom sudu više ne moraju dugo da čekaju da bi dobili odgovore na pitanja koja su uputili našem sudu. Sada radimo na slučajevima iz 2015. godine, a žalbe stranaka na naš rad su drastično opale.

Naša predanost pravdi

Reforma pravosuđa može doći na različite načine, sa različitim okvirom u smislu vremena i lokacije. Međutim, glavni cilj svake reforme je uspostavljanje efikasnosti, efektivnosti i odgovornosti kako bi se poboljšao pristup pravdi i njeno obezbeđivanje. Na Kosovu je, uprkos mnogim preprekama, ostvaren napredak. U stvari, identifikovanjem tih prepreka ili izazova u realizaciji, posebno s novom strukturon suda, možemo adekvatno da ih rešavamo i unapredimo rad kosovskog pravosuđa. Mi na našim pozicijama smo privilegovani kao oni koji dele pravdu i moramo biti sigurni da sudstvo vodi glatke procese.

Povratiti dostojanstvo pravosuđa

Uloga međunarodne zajednice na Kosovu, uz isticanje uloge Evropske unije, bila je suštinska u osnivanju i povećanju funkcionalnih kapaciteta pravosuđa, kakvi su pravno obrazovanje, obuka, proces reizbora i, od nedavno, osavremenjivanje uslova za rad zahvaljujući izgradnji Palate pravde. Kosovu i njegovom pravosuđu je nedostajalo takvo predstavljanje kakvo imamo danas. Zahvalni smo EU. Palata pravde, pored svoje estetske uloge, utiče na naše dostojanstveno predstavljanje i pruža okruženje koje uliva dostojanstvo svim zaposlenima u pravosuđu i građanima kojima služimo. Imati Palatu pravde znači da se svi nalazimo na jednom mestu a to umnogome olakšava komunikaciju i saradnju između pravosudnih institucija. Biti pod istim krovom je fizički simbol nezavisnosti pravosuđa od druge vlasti. Sada je na nama da to na najprofesionalniji način ostvarimo u praksi.

Napredak je neprekidno putovanje

Pomoć EU u unapređenju pravde na Kosovu je neophodna i mi smo je pozdravili. Sada je vreme da se uspostavi partnerstvo i da se zajednički utvrđuju potrebe za daljom podrškom. Moramo zajedno da razmišljamo o tome šta je postignuto i šta želimo da se postigne. Saradnja i koordinacija su od ključnog značaja za uspeh u sektoru pravosuđa na Kosovu. Nova struktura suda je stvorila nove profesije koje zahtevaju napredna znanja, na primer o tome kako se boriti protiv privrednog i finansijskog kriminala, terorizma; potrebne su nam napredne veštine u pravnom pisanju i tumačenju, u pravnom istraživanju; potreban nam je razvoj administrativnih kapaciteta, ljudskih resursa, nabavke, logistike, kao i u oblastima međunarodne saradnje.

Morine pamte hladnoću, ali to je danas prošlost

Porodica Morina je mlada, gradska porodica koja živi u glavnom gradu Prištini. Lulzim i Lule i njihove tri čerke: Fiona (12), Klea (5) i Ana (3) kupili su 2009. godine svoj novi prostor u jednom od stambenih blokova koji su nikli u blizini gradske bolnice.

Lule se priseća: „Te godine smo u novom domu imali sjajnu zimu. Grejanje je bilo sasvim dobro. Ali sledeće i mnogo drugih sledećih godina, pamtim hladnoću.“

Lulzim nastavlja da priča o tome kako su grejanje imali slabo, jednom na 2-3 sata ujutro i uveče. Par je morao da investira u grejače koji koriste električnu energiju za zagrevanje dnevne sobe, a u ostalim delovima njihovog stana bi bilo hladno. „Plaćali smo duple račune“, kaže Lulzim. „Plaćali smo i redovan račun za daljinsko grejanje i dupli iznos za struju. I, i dalje nam je bilo hladno.“

Par je bio na ivici isključivanja iz sistema daljinskog grejanja. Kada su čuli za investicije EU za poboljšanje kapaciteta Termokosa, odlučili su da sačekaju i vide šta će se desiti zime 2014. godine.

Gotovo neverovatno, kaže porodica Morina. „Imamo grejanje 24 sata. Temperatura je konstantna i svi se osećamo tako prijatno jer možemo da podesimo sobnu temperaturu po potrebi“, kaže Lulzim.

„Računi za struju ove zime su gotovo beznačajni. Zaključala sam električne grejalice jer za njima više nema potrebe“, dodaje Lule

Poboljšati budućnosti potrošnje energije

Još od 2008.godine, Evropska unija (EU) je više nego ikada okrenuta ka energetskoj efikasnosti i korišćenju obnovljivih izvora energije na Kosovu. Upotrebo višekrakog plana delovanja, namera je bila da se osigura održiv razvoj sektora energetske efikasnosti, u skladu sa standardima Energetske zajednice jugoistočne Europe, čiji je Kosovo član od 2006.godine. EU je, dalje, preduzela pozitivne korake, uključivanjem pitanja energetske efikasnosti kao unakrsnog, u sve druge sektore koji dobijaju pomoć EU.

Evropska unija je Vladi Kosova pružila punu podršku u razvoju centralne politike i strategije u oblasti energetske efikasnosti kako bi pomogla Kosovu u ostvarivanju evropskih standarda do stvaranja jedinstvenog energetskog tržišta u regionu. 2011. godine, Ministarstvo za ekonomski razvoj usvojilo je nacionalni kosovski akcioni plan za energetsku efikasnost 2010 - 2018. Prema planu, očekuje se da će do 2018. godine Kosovo postići opštu uštedu energije od 9 %, što će se verovatno povećati do 2020. godine .

EU je blisko sarađivala sa opštinskim vlastima na izradi opštinskih planova za energetsku efikasnost . Ovi planovi će promeniti budućnost potrošnje energije na opštinskem nivou. U početnoj fazi, EU je izabrala 14 opština da pripreme svoje planove. Cilj je da se uključe svi, jer s obzirom da su opštine vlasnici mnogih javnih objekata - škola, bolnica- one su veliki potrošači energije. Energija se takođe troši osvetljavanjem javnih prostora kakvi su ulice ili trgovи. Međutim , glavni fokus je na zgradama, da ih učini energetski efikasnima.

EU je doprinela povećanju svesti državnih institucija i javnosti da promovišu efikasno korišćenje energije i povezane ekološke prednosti kao i korišćenje obnovljivih izvora energije. Kroz svoju tehničku pomoć, EU je organizovala brojne radionice za zvaničnike centralne i lokalne vlasti.

Energetska efikasnost kao socijalna dimenzija: Energetska efikasnost i škole

Školske zgrade širom Kosova su svoje prostorije zagrevale naftom ili ogrevnim drvetom. Učionice, hodnici i drugi prostori nikada nisu u bili u potpunosti zagrejani . Bilo je problema sa stepenom vlažnosti unutar školskih prostorija. EU je, sa uspehom, primenila mere energetske efikasnosti u više od 50 škola. Te škole sada imaju konstantno zdravu temperaturu za decu.

Energetska efikasnost ima ekonomsku dimenziju: Energetska efikasnost i gradsko grejanje

Projekat sistema daljinskog grejanja u regionu Prištine je jedan od projekata koje podržava EU sa najvećim uticajem na ekonomiju, životnu sredinu i život ljudi. Dugi niz godina, građani Prištine suočavali su se sa zimama, time otežanim zbog nedostatka električne energije ili snabdevanja daljinskim grejanjem. Kako većina stambenih blokova i kuća nije dobro izolovana, a stara

mreža daljinskog grejanja suočava se sa gubicima i emisijom gasova u vazduh, efekti nedostatka nadograđenog sistema grejanja osećali su se na mnogo načina.

2011. godine EU je sa gradonačelnikom Prištine potpisala sporazum da započne projekat za revitalizaciju i poboljšanje kvaliteta usluga daljinskog grejanja. U 2015. projekat je postigao sve što je naveo.

Efikasnost toplovodne mreže daljinskog grejanja je poboljšana, što je rezultiralo smanjenjem potrošnje električne energije za potrebe grejanja. Manja potražnja za električnom energijom znači manje restrikcija struje za građane u drugim delovima Kosova. Oslobađanje gasova u vazduh je smanjeno, što je rezultiralo čistijim vazduhom i za životnu sredinu prihvatljivijom proizvodnjom toplotne energije. Poboljšane su veštine upravljanja u kompaniji za daljinsko grejanje Termokos, što je dovelo do boljeg poslovnog planiranja i korisničkog servisa.

Što je još važnije, projekat je poboljšao kvalitet života ljudi koji žive u Prištini.

Energy Efficiency has an Ecological Dimension: Energy Efficiency and Our World

Nivo potrošnje električne energije u školama koje su renovirane kroz projekte finansirane sredstvima kancelarije EU na Kosovu drastično je opao do 50%, a emisija ugljen-dioksida je opala do **40%**.

Samo ovo doprinosi čistijem vazduhu, smanjenom riziku po zdravlje i boljem kvalitetu života.

Povezivanje energetske efikasnosti sa ekologijom je neophodan potez kako bi se osigurala održivost ulaganja u energetsku efikasnost i povećao broj ljudi svesnih uticaja koji njihov izbor energije ima na našu životnu sredinu.

Do 50% manje potrošnje struje

Žene koje kontrolišu svoje živote mogu da dovedu do društvenih promena na Kosovu

Primeri žena iz stvarnog života koje postaju izraženije i moćne u političkom, ekonomskom i društvenom životu su u porastu. Atifete Jahjaga, predsednica Kosova, je prva žena sa ovom pozicijom na modernom Balkanu, ali je i najmlađa! Predsednica Jahjaga govori snažnim glasom u ime svih žena na Kosovu i pod njenim vođstvom su pokrenute brojne inicijative za više rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena.

U 2015. godini žene na Kosovu su prešle dug put. Postoji mnoštvo zakona koji obezbeđuju rodnu ravnopravnost i više mogućnosti za žene. Doneto je nekoliko strategija kako bi se institucionalnim mehanizmima pomoglo sprovođenje pozitivnih projekata za poboljšanje uslova svih žena.

Iako trend žena u usponu ide u pravom smeru, većina žena – posebno onih u seoskim oblastima ili onih koje pripadaju marginalizovanim i ugroženim grupama stanovništva – je pogodjena visokom stopom

nezaposlenosti i ograničenim mogućnostima za dobijanje posla, diskriminacijom kod pitanja nasleđivanja, imovine ili preduzeća registrovanih na njihovo ime i nasiljem u porodici i zlostavljanjem.

Jednak tretman žena i muškaraca i osnaživanje položaja žena u društvu vodi svaku aktivnost Kancelarije EU na Kosovu. Uprkos postojećim nejednakostima, zahvaljujući naporima EU postignut je značajan napredak kroz temeljne principe EU da se jednakost između žena i muškaraca mora osigurati u svim oblastima, uključujući zapošljavanje, rad i platu.

Podrška EU rodnoj ravnopravnosti na Kosovu izražava se kroz materijalne i različite projekte koji ciljaju napredak žena na političkom nivou, od zakonodavstva do intergracije rodne perspektive, do više konkretnih mera i konkretnih koraka kakvi su grantovi za preduzeća ili razvoj veština.

Predsednica Jahjaga pozdravlja Visoku predstavnici HR/VP Mogherini - Narodna biblioteka, Priština

Žene i bezbednost

2012-2014, Kancelarija EU na Kosovu ušla je u partnerstvo sa UN Women i UNDP radi implementacije dvogodišnjeg programa, kako bi se značajno povećalo učešće žena u javnoj sferi i procesima izgradnje mira. Projekat se fokusirao na sprovođenje Rezolucije Saveta bezbednosti UN 1325 o ženama, miru i bezbednosti, koja je prva rezolucija koja priznaje uloge žena i potrebe u ratnim i post-konfliktnim situacijama za izgradnju mira i demokratske tranzicije i priznaje da mir i bezbednost ne mogu biti pravedni i sveobuhvatni bez punog i ravnopravnog učešća žena u pitanjima mira i bezbednosti.

Ovaj program se udružio sa organizacijama civilnog društva, poslaničkim klubom žena u Skupštini Kosova, Agencijom za rodnu ravnopravnost, vladinim institucijama na centralnom i lokalnom nivou, medijima, omladinskim organizacijama i muškarcima osiguravajući jačanje znanja i dijaloga koji podržava društvenu koheziju i izgradnju mira.

Inicijativa je u skladu sa politikom EU o ženama, miru i bezbednosti.

UN WOMEN, UNDP AND
EU JOINT PROJECT:

ENHANCING WOMEN'S
PARTICIPATION
IN PEACEBUILDING
AND POST-CONFLICT
PLANNING
IN KOSOVO

► NEW PARTNERSHIP	0:18
► DRAFTING AN ACTION PLAN FOR THE IMPLEMENTATION OF UNRESOLUCTION 1325 ON WOMEN, PEACE AND SECURITY	0:23
► GLOBAL OPENING AN OPPORTUNITY FOR WOMEN LEADERS IN PEACEBUILDING AND POST-CONFLICT PLANNING	0:45
► ONLINE CAMPAIGN TO END VIOLENCE AGAINST WOMEN AND CHILDREN IN PEACEBUILDING AND POST-CONFLICT PLANNING IN KOSOVO	0:46
► ADVOCACY VISIT IN RUSSIA	0:47
► BUDGETING THE GENDER EQUALITY	0:49
► INDIVIDUAL HIGH POINTS	0:50

EDITORIAL

We would like to heartily welcome you to the first issue of the information sheet of the UN Women, UNDP and EU Joint Project on Enhancing Women's Participation in Peacebuilding and Post-Conflict Planning in Kosovo!

This information sheet, aimed at publishing the project joint project activities, is the first in a series of four.

Despite the sections already featured in the information sheet, there are many more project events, conferences, round tables and study visits to come. We hope that you will find this information sheet interesting and informative.

Editorial Board

"EU-Mission to Kosovo" is the abbreviation under which the European institutions or population shall understand the European Union and its member states, without prejudice to the status of Kosovo.

Jačanje organizacija civilnog društva koje vode žene

U januaru 2015. godine Kancelarija EU na Kosovu započela je dvogodišnji projekat za jačanje kapaciteta lokalnih organizacija civilnog društva u politici i procesima donošenja odluka, posebno na lokalnom nivou. Projekat sprovode 83 članice mreže kosovskih žena, uglavnom marginalizovanih, seoskih, glava domaćinstava, žene sa posebnim potrebama i žene pripadnice manjina, koje su među najugroženijima, u smislu učešća građana u donošenju odluka.

ReViVe – Umrežavanje kako bi se pomoglo žrtvama porodičnog nasilja: Put do samoostvarivanja

Projekat finansiran sredstvima Evropske unije – ReViVe radio je sa ženskim centrima širom Kosova kako bi se poboljšale usluge koje se pružaju ženama, žrtvama nasilja u porodici, usluge koje se, uglavnom, sastoje od savetovanja, smeštaja, programa reintegracije i stručnih obuka u cilju podrške osnaživanju korisnika. Na taj način, ReViVe je uvela nov pristup, onaj koji se fokusira na ponovno jačanje samopouzdanja žrtava i čini ih protagonistima procesa njihovog osnaživanja i izbora koje su napravili za svoju budućnost.

U saradnji sa kosovskom koalicijom sigurnih kuća, projekat je sproveo procenu potreba, što je identifikovalo vrste obuke koju treba obezbediti agencijama, a naročito Centru za socijalnu zaštitu i Dom zdravlja. Stručnjaci iz kosovske koalicije sigurnih kuća održali su obuku i dali konceptni okvir o rodno zasnovanom nasilju, fokusirajući se na to kako prepoznati takve slučajevi i kako se sa njima nositi. Pored toga, obuka je dala osnovu za nastavak koordinacije projekata koji se bave slučajevima rodno zasnovanog nasilja. Kao rezultat toga, sigurne kuće su potpisale sporazum sa socijalnim i zdravstvenim agencijama o usvajanju zajedničkog protokola za prvi sastanak sa ženama žrtvama nasilja u porodici.

Kao rezultat razmene dobre prakse i pristupa svih interesnih grupa, donet je i distribuiran svim relevantnim institucijama, organizacijama i agencijama priručnik „Od nasilja do osnaživanja”, na albanskem, srpskom i engleskom jeziku. Priručnik će pomoći svim ovim subjektima da nastave da unapređuju svoje usluge za žene.

Još jedna inovacija projekta je osnivanje mreže subjekata koji se bave slučajevima rodno zasnovanog nasilja. U okviru projektnih aktivnosti, svaka sigurna kuća je podstakla uspostavljanje koordinacionog tela koje čine opštine, centri za socijalnu zaštitu, centri za zapošljavanje, sudovi, policija, zdravstveni centri i bolnice kako bi se podstakla primena standardnih operativnih postupaka za zaštitu od nasilja u porodici na Kosovu.

Presudna uloga koordinacionih tela je da se brzo i efikasno bave rodno zasnovanim nasiljem i obezbede uspešan oporavak žena.

ReViVe – ili Reintegracija žrtava porodičnog nasilja je postigla dva glavna rezultata:

- Poboljšale su se usluge koje pružaju centri za žene kosovske koalicije sigurnih kuća
- Stvorena su i ojačana koordinaciona tela među akterima na opštinskom nivou.

Stvaranje prostora za uticaj samohranih majki

Cilj projekata EU o rodnoj ravnopravnosti je da rodnu ravnopravnost na Kosovu učine stvarnom i prilagode je stvarnim potrebama ljudi. Ovaj cilj se ogleda u različitim projektima koje EU finansira na Kosovu a koji su dotakli živote mnogih žena sa potrebama: samohrane majke, žrtve porodičnog nasilja, neobrazovane i siromašne žene, žene sa posebnim potrebama, žene iz seoskih ili manjinskih zajednica - sve koji imaju jednu važnu zajedničku karakteristiku: pravo da vode pristojan život i budu dostojanstveni članovi društva.

2014.godine, Medica Kosova je obezbedila psihosocijalnu i pravnu pomoć i savetovanje, sastanke za podizanje svesti i grupne edukacije za 130 žena i 30 devojaka iz 11 sela u opštinama Đakovica i Dečani.

Udovice i razvedene žene pogodjene ratnim traumama i nasiljem su među najugroženijim grupama na Kosovu, čiji glasovi se retko čuju i čija borba da zarade za život svojih porodica često vodi do većih teškoća, isključenosti zbog društvenih stigma i nedostatka mreže za podršku.

Da bi se pomoglo da samohrane majke u opštinama Đakovica i Dečani i jedanaest okolnih sela poboljšaju uslove života, Evropska unija (EU) na Kosovu je angažovala pomoć organizacije Medica Kosova. Od 2006. Medica Kosova je pomagala samohranim majkama - uglavnom u ruralnim oblastima - da zarađuju za svoje porodice. Jedan od nedavnih projekata organizacije, moguć zahvaljujući finansijskim sredstvima Kancelarije EU na Kosovu, je projekat „Jačanje uloge samohranih majki u uticanju na društveni i politički život“.

Kao rezultat projektnih aktivnosti, podrška ovoj grupi stanovništva dolazi u obliku formalne mreže za podršku. Subjekat već ima naziv: Udruženje samohranih majki. Sveobuhvatni cilj udruženja je da pomogne samohranim majkama u promovisanju njihovog statusa radi socijalne inkluzije i političkog učešća, kao i da učestvuje u akcijama zalaganja.

Meribone Deda iz Medica Kosova kaže da je organizacija identifikovala najuticajnije samohrane majke iz svih sela uključenih u projekt. Ove žene su prošle obuku o tome kako osnovati udruženje, kako funkcionisati i kako izraditi strateški plan. Nakon ovih sesija, šesnaest žena je izabrano u rukovodstvo udruženja, da pogura plan samohranih majki.

Udruženje je subjekat koji svojim članovima daje „snagu i odlučnost da slede uspeh koji može da savlada sve prepreke, poveća nade za bolju budućnost i vrati njihovo izgubljeno dostojanstvo“, piše Veprore Šehu, izvršni direktor Medica Kosova. „Ove aktivnosti ne bi bile moguće da nije bilo podrške kancelarije EU na Kosovu.“

Udruženje samohranih majki, kroz programe psihosocijalne podrške, pomaže samohranim majkama da se nose sa svojim traumama i prevaziđu kulturne barijere.

Jake, kako to žene umeju da budu

Gjyle Hiseni živi u selu Molić, opština Đakovica. Ona je, u ratu, izgubila muža i ostala je sama, bez kuće za život i dva veoma mala sina da se o njima brine. Preko Medica Kosova, Gjyle je otkrila novu veština koja će ubrzo postati ljubav njenog života. Ona je sada strastvena pčelarka i srce i duša rastuće zajednice samohranih majki pčelara u ovoj oblasti.

„Počela sam sa tri košnice,“ počinje Gjyle svoju priču. „Sada ih imam više od stotinu“. Gjyle je takođe prva žena u svom selu koja je dobila vozačku dozvolu i koja ima svoj traktor.

Gjyle veruje da bi znanje i dobrotu trebalo širiti unaokolo. I danas ona podučava druge samohrane majke u selima Dečana kako da postanu pčelari i zarađuju za dobar život svojih porodica. Melihate Becqaj iz sela Racaj je jedna od Gjylenih novih „učenica“ i nestrljivo čeka da nauči nove veštine koje mogu da joj pomognu da sama pokrene biznis.

„Pčelarstvo za mene nije samo zanimanje, ono me oslobađa i daje mi snagu da nastavim“, kaže Gjyle.

Odgovorni mediji za Kosovo

Mediji, u svim svojim oblicima: televizijskom, elektronskom i štampanom su sve dostupniji. To je jedan od najvažnijih izvora informacija za sve. Stoga, kako medijska industrija i dobri standardi novinarstva nastavljaju da se razvijaju, od ključnog je značaja opskrbiti postojeće i buduće novinare pravim veštinama i sredstvima za obavljanje njihove misije.

Sa druge strane, zakonski okvir na Kosovu obezbeđuje zaštitu za slobodu medija i slobodu izražavanja. Uloga pravosuđa je od ključnog značaja za zaštitu tih sloboda. Između balansiranja prava javnosti da zna i medija da informišu, postoji organi koji regulišu informativnu sredinu. Zajedno, sve ove grupe društva igraju vitalnu ulogu u održivosti demokratskog društva na Kosovu. To je upravo ono što je Kancelarija EU na Kosovu imala na umu dok je osmišljavala pristup razvoju medijske sredine na Kosovu koji uskladijuje jačanje medijskih regulatornih tela i povećava kvalitet i etiku novinara. Ovo je prva inicijativa ove vrste koju realizuju fondacija Thomson (www.thomsonfoundation.org) i Balkanska mreža za istraživačko novinarstvo- Kosovo (<http://birn.eu.com/en/network/birn-kosovo-home>).

Poseban akcenat aktivnosti medijskih regulatornih tela je na povećanju kvaliteta štampanih i elektronskih medija kroz poboljšan kapacitet, položaj i javno shvanjanje Nezavisne komisije za medije (NKM) i Saveta za štampu Kosova (SŠK).

Kao prvi korak, Kancelarija EU na Kosovu naručila je konsultativnu studiju koja je ocenila javni profil na SŠK i NKM - uloga koja još uvek nije dovoljno shvaćena u javnosti. Studija preporučuje da obe organizacije podstiču širu javnu raspravu o standardima

izvještavanja u svim medijima, sa posebnim akcentom na internet sadržaje. Služba za TV saopštenja za javnost na albanskom i srpskom jeziku je već počela sa emitovanjem i već je organizovala javne rasprave. SŠK i NKM proaktivno traže mogućnosti da edukuju javnost o svojoj ulozi.

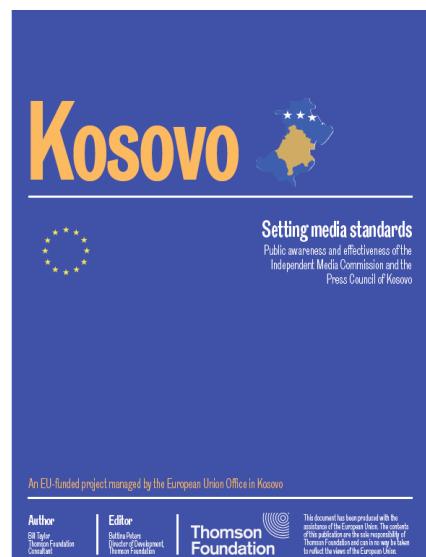
Studija se bavi drugom ključnom komponentom jačanja medija na Kosovu: podnošenjem žalbi i procesuiranjem. Dokazi pokazuju da većina žalbi podnetih SŠK ili NKM je po prirodi, uglavnom, lična, a više žalbi o pitanjima od opšteg interesa će služiti više unapređenju informisanja i informativne sredine u zemlji. Efikasno procesuiranje žalbi koje vodi do dužih i složenih odluka se smatra dobrim načinom edukacije javnosti o ulozi SŠK i NKM kao branilaca slobode medija, i stvara dobru praksu za ubuduće. Projekat je bio zauzet održavanjem niza okruglih stolova za raznovrsnu publiku, od osoblja NKM i SŠK, novinara, urednika, sudija, tužilaca i iz pravne zajednice. Teme za pravne okrugle stolove su birane na osnovu konsultacija sa Kosovskim institutom za pravosuđe.

Ključne teme razmatrane na treninzima sa stručnjacima iz regulatornog tela za medije obuhvatale su poboljšanje javne svesti o radu Nezavisne komisije za medije i Saveta za štampu Kosova, regulisanje internet portala, borbu protiv piraterije i krađe autorskih prava, priprema za nesmetani prelazak na digitalnu televiziju na Kosovu i kako pisati i uređivati odluke po žalbama koje su razumljive za javnost, pravnu zajednicu i medije.

Projekat je u saradnji sa kosovskim udruženjem nezavisnih novinara organizovao prvi medijski okrugli sto „Medijsko izveštavanje o terorizmu i ekstremizmu”, koji je privukao više od

šezdeset urednika, novinara i predstavnika nevladinih organizacija, tužilaca i sudija. Cilj okruglog stola je bio da se učesnici angažuju na kritičkoj opservaciji odnosa medija protiv terorizma i ekstremizma, koristeći međunarodne medijske prakse kao primere. Kako se program odvija, ima više dolazećih aktivnosti za stručnjake iz regulatornih tela za medije. Projekat je planirao dva studijska putovanja. Prvo će biti za London, Velika Britanija, u cilju fokusiranja na teme kao što su kleveta, jačanje SŠK, kako samostalno uređivati u objedinjenom medijskom okruženju, odnosi između Saveta za štampu i regulatornog tela za emitovanje. Drugo će biti putovanje u Evropski sud za ljudska prava (ECHR) u Strazburu, gde će grupa sa Kosova imati priliku da sazna više o ulozi Evropske konvencije o ljudskim pravima kao krajnjeg arbitra zakona o medijima u Evropi.

Čini se da je pristup projekta da kombinuje domaću i međunarodnu ekspertizu proizveo veoma efikasan program koji pomaže učesnicima da steknu sveobuhvatan niz novih veština o slobodi medija i medijskoj regulativi.

http://www.thomsonfoundation.org/assets/News_Features/2015/Kosovo%20report/Kosovo_Report_new1602_setting_media_standards.pdf

Za unapređenje stručnosti sudija i tužilaca

S druge strane, dvadeset novinara će biti deo intenzivne obuke o javno korisnom novinarstvu. Program obuke ide ruku pod ruku sa godišnjim mentorskim programom i obuku na radnom mestu, što znači istraživačke izveštaje za lokalne i nacionalne medije. Dugoročni cilj projekta je da se osnuje centar za novinarsku izuzetnost koji će nastaviti da olakšava razvoj medija, obezbeđuje mentorstvo u lokalnim medijima i služi kao pres-klub.

Direktni korisnici ovog projekta su novinari televizijskih, štampanih i elektronskih medija, uključujući javne i medije manjina, sa posebnim osvrtom na RTK i TV Mreža, emitovanje na srpskom jeziku, kao i druge lokalne medijske kuće na Kosovu.

■ Valon Jupa,

šef programa za kontinuiranu obuku, Kosovski institut za pravosude

Obuka koju je fondacija Thomson organizovala sa Kosovskim institutom za pravosuđe o pravima medija, u duhu Evropske povelje o ljudskim pravima nosi posebnu vrednost za unapređenje stručnosti sudija i tužilaca. Ova obuka se bavila domaćim i međunarodnim zakonodavstvom, uključujući najbolje standarde i prakse u ovoj oblasti. Kombinacija domaćih i međunarodnih trenera rezultirala je vrlo efikasnim programom koji je učesnicima pomogao da steknu sveobuhvatnu obuku.

Za ozbiljnu platformu za samostalno regulisanje medija

■ Qerim Ondozi,

službenik za odnose s medijima, Savet za štampu Kosova

Projekat Mediji za sve/Jačanje samostalno regulisanja medija, Zakon o medijima i sloboda medija na Kosovu je jedan od najuspešnijih i najznačajnijih projekata u koji je Savet za štampu Kosova (SŠK) uključen od njegovog osnivanja. S obzirom na ulogu, obim i poziciju Nezavisne komisije za medije (NKM) u oblasti regulisanja medija i u slučaju samoregulisanja SŠK, ovaj projekat ima za cilj da ojača našu poziciju, približi ove dve institucije, poveća njihovu vidljivost i informiše javnost o ove dve institucije. Izveštaj o potrebama i položaju ove dve institucijena Kosovu – koji je, bez sumnje sveobuhvatan izveštaj koji ima veliki značaj za SŠK – je identifikovao ključne oblasti i pitanja na kojima bi trebalo da radimo. Ovaj projekat je ojačao poziciju SŠK čineći ga ozbiljnom platformom za samoregulisanje medija na Kosovu.

Šta će se postići

više istraživački izveštaji poboljšanog kvaliteta, kao rezultat unapređenih veština novinara

Prenos veština iskusnih stručnjaka studentima žurnalistike

Jačanje uloge regulatornih tela za medije u promovisanju medijske etike

slobode izražavanja
i korišćenje medijske
legislative

Za regulatorna tela za medije tokom procesa digitalizacije

■ Mirand Tafarshiku,

Šef odeljenja za praćenje, Nezavisna komisija za medije

Nezavisna komisija za medije sprovedla je niz aktivnosti sa Mediji za sve/Jačanje samoregulisanja medija, Zakon o medijima i medijskim slobodama na Kosovu. Studija „Vest i efektivnosti Nezavisne komisije za medije i Saveta za štampu Kosova“ je analizirala status ove dve organizacije, kao i percepciju javnosti i medijske industrije. Naše osoblje je prisustvovalo programu obuke o javnoj svesti za medijske regulatore tokom obuke primljene za proces digitalizacije. Po prvi put smo, za oko 60 predstavnika medija, organizovali okrugli sto na temu „medijsko izveštavanje o terorizmu i ekstremizmu“ kako bi se razgovaralo o izazovima medija i regulatornih tela u vezi sa medijskom pokrivenošću terorizma i ekstremizma.

Ustav Kosova

Član 42 Sloboda medija

1. Sloboda i pluralizam medija su zagarantovani.
2. Cenzura je zabranjena. Niko ne može da spreči širenje informacija ili ideja preko medija, osim ako je to neophodno radi sprečavanja podstrekivanja i provokacije nasilja i neprijateljstava na osnovu rasne, nacionalne, etničke ili verske mržnje.
3. Svako ima pravo na ispravku neistinите, nepotpune i netačne objavljene informacije ako ona krši njegova / njena prava i interes u skladu sa zakonom.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 10 Sloboda izražavanja

1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i davanja informacija i ideja bez mešanja javnih vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtevaju dozvole za rad od radio, televizijskih i filmskih preduzeća.
2. Ostvarivanje ovih sloboda, budući da sa sobom nosi obaveze i odgovornosti, može biti predmet tih formalnosti, uslova, ograničenja ili kazni propisanih zakonom a koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva .

EU INFORMATION AND
CULTURAL CENTRE

Ul. "Majke Tereze" br.16 Priština 10000, Kosovo.

T: +381 (0) 38 25 99 99

F: +381 (0) 38 25 99 25

M: +377 (0) 44 50 95 10

E: pr@euicc-ks.com

Čika Jovina b.b., severna Mitrovica

T: +381 (0) 64 44 04 662

M: +381 (0) 64 90 97 882

E: mi@euicc-ks.com

www.euicc-ks.com

Kancelarija Evropske unije na Kosovu /Specijalni predstavnik Evropske unije na Kosovu
Ulica kosovka 1 (P.O. Box 331) Priština, KOSOVO

Tel: +381 (0) 38 51 31 200; Fax: +381 (0) 38 51 31 305

E-mail: delegation-kosovo@eeas.europa.eu

Web: <http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo>

